CULTURA
MAANDBLAD VAN HET CULTUREEL CENTRUM ARUBA

JAARGANG 3 JULI 1956 No. 4

Redactie: J. J. STAM
Druk: GENERAL PRINTING

-Vertrek-

Wie weet moet men de wereldbol bereizen
alleen om zijn geluk te ondergraven.
Nog zien wij afscheidsnemers trosgewijze
nablijven op een mat verlichte kade.

Straks zullen wij, van weemoed zwaar beladen
de oude stad nog eenmaal zien verrijzen
om in de mist, die hangt rondom de haven
te glanzen eerst, dan schimmig te vergrijzen.

Ik heb geen oog gehad voor zoveel dingen,
die ik alleen maar aanvang te beminnen
omdat zij nu voorgoed achter de kimmen
teloorgaan, waar ik, in herinneringen
die soms opflakkeren en dan weer dimmen,
mensen en vogels steeds zal horen zingen.

S.S. „Boskoop" 1948 *Cola Debrot*

Het bovenstaande gedicht uit „De Afwezigen", J.M. Meulenhoff, Amsterdam, 1952, geeft duidelijk blijk van de romantische inslag van Debrot's poëzie. De hunkering naar geluk, te sterker naarmate het gevoelsleven dieper is, werd in Debrot een ongewis verlangen naar geborgenheid, die hij nergens meer vond na zijn leven in twee werelden. Zoon van de Antillen, studeerde hij in Nederland en was jarenlang arts in Amsterdam. Hij leerde veel van het cultuurrijke Nederland waarderen maar tenkoste van zijn onbevangen voorliefde voor het land van zijn oorsprong. Dat juist die onbevangenheid verloren was gegaan, getuigt zijn debuut, de suggestieve novelle „Mijn Zuster de Negerin" (1935), een der zuiverste en meest poëtische novellen van de Nederlandse Letterkunde dezer eeuw. Zij onstond uit de bewustwording van verloren naïeveteit. Toch blijft de voorkeur gaan naar het warme klimaat en de warmere levenssfeer van zijn geboorteland. Door zijn andere geaardheid kan zijn hart niet beminnen wat zijn verstand hem dwingt te waarderen, en veel in Nederland moest wrevel wekken omdat het zijn eigen wereld vreemd bleef. Uit deze spanning werd menig gedicht geboren. Dit leven tussen twee werelden, altijd het sterkst gevoeld bij het vertrek uit de ene wereld naar de andere, blijkt de dichter zich bewust als hij erkent dat hij voor vele dingen „geen oog had" en dat hij ze nu alleen maar begint te beminnen „omdat zij voorgoed achter de kimmen teloorgaan", terwijl hij zich toch „van weemoed zwaar beladen" voelt. Het spijtig besef, dat vroegere gemoedsrust van te leven in eigen land door deze tweeslachtigheid voorgoed verloren is gegaan, doet de dichter schrijven: „Wie weet moet men de wereldbol bereizen om zijn geluk te ondergraven".

De romanticus die achter verre horizonten de bevrediging van zijn geluksverlangen zocht, zal armer aan illusies thuiskeren. Maar ook geestelijk gerijpt, waardoor het verstand gemakkelijker aanvaarden zal, wat destijds het onrustig hart verwierp: de eigen wereld waarin hij naar aard en wezen geworteld is. Al zal hij in herinneringen mensen en vogels steeds horen zingen.

Van de Redactie

Twee gebeurtenissen, die toevallig ongeveer gelijktijdig plaatsvinden, troffen me deze week bijzonder. Op Aruba „beleven" we deze week het ASU-Sportfestival, terwijl in Nederland een culturele manifestatie van de allereerste orde plaats vindt, het zo onderhand over de gehele wereld bekende Holland-Festival.

Richt zich de ene gebeurtenis vooral op het lichamelijk element, de andere vraagt vooral van de geest aandacht en belangstelling. Laten we voorop stellen dat beide nuttig en goed zijn en ons niet bezig houden met de strijdvraag, welke belangrijker is. Allen, die het goed menen met de jeugd en de toekomst van Aruba zullen het initiatief van de ASU hartelijk toejuichen. De sport kan een grote bijdrage leveren voor een gezond lichaam, dat eerste voorwaarde moet zijn voor een gezonde geest. Nu de eerste schreden gezet zijn en de toekomst van deze ASU-Sportweek verzekerd lijkt, schijnt het me niet onbelangrijk, dat we ons gaan bezig houden met die ge-

zonde geest. Een Aruba-Festival ??? Nee, dat niet. Daarvoor zijn de tijden nog niet rijp. Maar een aantal demonstraties op cultureel terrein liggen zeker binnen ons bereik. Eendrachtige samenwerking tussen culturele verenigingen als Kunstkring, Filmliga, Volksuniversiteit, de Banda, het Arubaans Symphonie Orkest, de Balletgroep en anderzijds de scholen moet volgens mij kunnen leiden tot een geestverheffende en geestverrijkende serie van voorstellingen op behoorlijk artistiek niveau. Laten wij nooit vergeten, dat een opvoeding, die zich alleen richt op de prestaties van het lichaam, natuurlijk in innig verband met de geest, nooit het einddoel mag zijn van ons streven. De geschiedenis heeft ons geleerd, dat deze opvoedingswijze leidt tot de ondergang. Naast het lichaam een ontwikkelde geest. Naast de min of meer stoffelijke prestatie een geestelijke potentie, die de mens verheft ver boven zijn omgeving. Dus naast de ASU-Sportweek met al zijn heilzame gevolgen en voordelen een Culturele week, die ons allen slechts rijker en gelukkiger kan maken.

S.

RADIO-PROGRAMMA VOOR JULI 1956.

Dinsdag	3 Juli:	Lezing Volksuniversiteit Aruba. Lichte Muziek.
Donderdag	5 Juli:	Klassieke Muziek: Mozart:Vioolconcert in A. Beethoven: 8ste Symphonie Tsjaikovsky: Capriccio Italien.
Dinsdag	10 Juli:	Opera «Don Giovanni» van W.A. Mozart Eerste deel.
Donderdag	12 Juli:	Klassieke Muziek: Schumann: Pianoconcert. Mendelsaohn: Concert in d voor Strijkorkest. Koorgedeelten uit opera's van Verdi.
Dinsdag	17 Juli:	Lezing Volksuniversiteit Aruba. Operetteklanken.
Donderdag	19 Juli:	Klassieke Muziek: Beethoven: 7de Symphonie. Beethoven: Ouverture Egmond.
Dinsdag	24 Juli:	Opera «Don Giovanni» van W.A. Mozart Tweede deel.
Donderdag	26 Juli:	Muzikale Luisterwedstrijd Daarna Vrolijke klanken.
Dinsdag	31 Juli:	Lezing Volksuniversiteit Aruba. Gedeelten uit «Die lustige Witwe» van Fr. Lehar.
Donderdag	2 Augustus:	Juwelen uit de schatkamer van Mozarts Muziek. Een speciale uitzending ter gelegenheid van het Mozart-Jaar.

De Arubaanse Kunstkring

In Juli twee bekende violisten op Aruba

Dat het de Arubaanse Kunstkring ernst is met haar pogingen, het publiek het beste van het beste te presenteren blijkt deze maand opnieuw. Nog maar nauwelijks bekomen van de zeer geslaagde jubileumviering, annonceert de de Kunstkring het optreden van twee violisten, die in San Nicolas en Oranjestad zullen spelen.

Als eerste speelt de Nederlandse violist Jo Juda in de Suriname-club op Donderdag 19 Juli, begeleid door zijn broer Arnold Juda. Daarnaast zullen deze kunstenaars nog optreden in een tweetal jeugdconcerten, zulks met toestemming van de Afdeling Onderijs. Uit de aard der zaak zijn deze concerten uitsluitend toegankelijk voor de Schooljeugd, zodat volwassenen, die deze uitstekende violist willen beluisteren er goed aan doen, Donderdag 19 Juli te reserveren voor een bezoek aan de Suriname Club. De toegangsprijs is buitengewoon laag gehouden, zodat deze voor niemand een bezwaar kan zijn.

Jo Juda is concertmeester van het Utrechts Stedelijk Orkest, één van Nederlands beste orkesten. Naast het vervullen van deze belangrijkse functie treedt Jo Juda ook dikwijls solistisch op Zo speelde hij in Mei te Keulen het Vioolconcert van Malipiero en in Juni gaf hij concerten te Lausanne, Bazel, Neurenberg en Barcelona, waar hij o.a. de Derde Vioolsonate van Henk Badings ten gehore bracht. Uit deze korte opsomming blijkt voldoende, dat Jo Juda kan gerekend worden tot de goede violisten van Europa, die over geheel West-Europa op.treden.

Wilt U Uzelf en Uw gezin een kunstvolle avond bezorgen, komt dan Donderdagavond 8.15 uur naar de Suriname Club.

Op Vrijdag 20 Juli speelt in Oranjestad, in het mooie De Veer Theater, de wereldberoemde Pools-Mexicaanse violist Henryk Szeryng. Velen uwer zullen zich nog herinneren, welk een grote indruk deze jonge violist toen op de luisteraars maakte. Henryk Szeryng behoorte tot de kleine groep van allergrootsten, een groep die de namen vermeldt van Heifetz, Stern, Menuhin, Grumiaux en enkele anderen. Henryk Szeryng beluisteren betekent een avond van volmaakt kunstgenot, een zich te goed doen aan de hoorn van overvloed; een vlekkeloze, virtuose techniek, gepaard met een diep-door-leefde voordracht; een warme, rijke toon wars van effectbejag; kortom: volmaakt vioolspel. Zijn begeleider is Martin Imaz, de Spaanse Pianist, die tijdens de jubileumconcerten in Mei zo'n uitstekende indruk heeft achtergelaten.

Dit duo horen spelen moet voor ons allen een openbaring zijn.

Muziekminnenden, de Kunstkring wenst U enkele genotvolle avonden van hoog cultureel gehalte.

Opmars der „Paperbacks"

„Paperbacks" noemt men de goedkope, in massa gedrukte boeken in zakformaat met papieren „rug" en schutbladen, en zij zijn op het ogenblik in het Londense boekbedrijf weer „in the news". De paperbacks zijn telkens „in the news", wat wel heel vreemd is als men weet dat de deftige, „echte" uitgevers en boekhandels het bestaan van deze artikelen niet of nauwelijks erkennen. Nog zonderlinger wordt de toestand wanneer men „van welingelichte zijde", zoals dat heet, hoort dat zeker de helft van de boeken, die in het hele land worden verkocht, paperbacks zijn! Wie er de nette, „echte" uitgevers en boekhandelaren naar vraagt, ziet aan het pijnlijk verwrongen gezicht van de „getroffenen" dat men een onderwerp heeft aangeraakt, waar in behoorlijk gezelschap eigenlijk niet over gesproken wordt. Het is alsof men het over een illegitieme zaak heeft, en, inderdaad, zelfs de geboorte van de paperback wordt in genoemde, nette uitgevers- en boekhandelarenkringen aan zoveel twijfel onderworpen, dat men in zijn geestesoog de balk voelt, die door het besmette wapen van de paperback moet lopen.

De wereld buiten Engeland is voor een groot deel opgegroeid met de bekende Tauchnitz-paperbacks, die in Engeland zelf strikt verboden waren. Velen in Engeland geloven daarom dat de paperback een heel fatsoenlijk, zuiver wettig kind is van Sir Allan Lane, die in 1935 met zijn eerste Penguins uitkwam. Maar de vijanden van de paperbacks komen dan met het grijs verleden aanzetten, toen, om maar een enkel voorbeeld te noemen — zo zeggen zij met onmiskenbare afkeuring tussen de regels door — de gedurfde sensatie-romannetjes van Elinor Glynn al als paperbacks in Engeland circuleerden. Dat was toen al een commercieel succes, zo gaan deze heren met sombere stem voort: deze „lectuur" is in de jaren 1920-1930 in meer dan een miljoen exemplaren verkocht — wat voor die tijd al een heel hoog cijfer was. Neen, men zou de Penguins, en de andere paperbacks die tegenwoordig per jaar in massa's van 20 of 25 miljoen worden verkocht, hoogstens afstammelingen van uiterst dubieuze ouders kunnen noemen.

Wel, Sir Allan Lane heeft in elk geval sinds 1935 in Engeland het stempel van respectabiliteit op de paperbacks gezet, en het is niet te ontkennen dat van dat jaar af een opmars van deze populaire uitgaven is begonnen welke een grote verschuiving in de Britse boekenwereld heeft teweeggebracht. Deze verschuiving heeft zich op verschillende wijzen laten gelden. Vóórdat de Penguins op de Britse boekenmarkt verschenen, kwamen de Britse uitgevers al lang met goedkope herdrukken uit van boeken, die zij tevoren in duurdere uitgaven hadden aangeboden. Maar die goedkope herdrukken kostten nog altijd, laten we zeggen de helft van de prijs van de eerst duurdere uitgave, dus b.v. vijf schillings, terwijl de Penguins sixpence of een schilling kostten. En zelfs die goedkope herdrukken van de gewone uitgevers zagen er nog altijd als respectabele boeken uit, met een stijve band en mooie vergulde letters er op. De Penguins daarentegen, waren paperbacks. Allan Lane heeft het er voorts ook van begin af aan niet op toegelegd alleen maar herdrukken te publiceren van boeken die tevoren al door andere uitgevers waren gepubliceerd, en waarvan hij dus de herdruk-rechten moest kopen, maar hij liet ook speciale boeken schrijven voor originale uitgave in de Penguin-serie. Op het ogenblik zijn er meer dan duizend titels in de Penguin-serie verschenen, en ongeveer de helft daarvan zijn herdrukken, terwijl de andere helft oorspronkelijk voor Sir Allan Lane geschreven boeken zijn.

De Penguin-firma is de enige uitgeverij in Engeland die volkomen onafhankelijk op zichzelf staat en niet anders publiceert dan deze paperbacks. Maar behalve de Penguin kan men tegenwoordig nog heel wat andere soorten paperbacks op de Britse boekenmarkt zien. De voornaamste concurrent, als men het zo noemen kan, op de papieren rug van de Penguins, is de Pan-serie.

Deze paperbacks worden gedrukt en uitgegeven door de Pan-firma (het figuurtje van een fluitspelend Grieks satertje is het fabrieksmerk, juist als de Penguin) en deze firma staat niet op zich zelf. Integendeel, zij wordt gevormd door een combinatie van de grootste uitgevers in Engeland: Hodder and Stoughton, MacMillan, Collins en Heinemann, die op deze wijze goedkope herdrukken op de markt brengen van boeken die tevoren in duurdere uitgave door hen zijn aangeboden. De Pan-firma heeft theoretisch en officieel wel een eigen directie, maar het grote voordeel van deze zaak is natuurlijk dat zij vrij kan beschikken over het herdrukrecht van alle boeken die bij de vier grootste uitgevers in Engeland zijn verschenen. De Pan en de Penguin hebben een felle wedstrijd ontketend: Pan is pas in 1947 gestart, en heeft nu al 350 titels behaald. Bovendien kan Pan, om bovenvermelde reden, iets goedkoper zijn dan de Penguin. Er zijn vrij veel Pan-boeken te koop voor twee schilling, terwijl de goedkoopste Penguin tegen-

woordig twee-en-een-halve schilling kost.

Aan de wedstrijd tussen Pan en Penguin namen nog anderen deel: er worden sinds 1950 paperbacks in omloop gebracht met het merk „Corgi" (een soort hond) die hier gedrukt worden door een firma die Trans World heet, maar die in feite een branche is van de Amerikaanse uitgeversfirma Bantam. En tenslotte is de grote Britse uitgever Hutchinson begonnen aan goedkope paperback herdrukken van eigen boeken onder de titel Arrow.

Zo ziet men dat op dit gebied een uiterst scherpe concurrentie aan de gang is, die ten goede komt aan het publiek niet alleen, maar ook aan de boekhandel — om niet te reppen van de uitgevers zelf, die toch heus niet zonder winst zullen werken. Het voordeel voor de boekhandel is dat men daar paperbacks verkoopt (en, zoals gezegd, 25 miljoen per jaar), waar men niets zou verkopen als er geen paperbacks waren. De winst voor de boekhandelaar die een paperback verkoopt is uiteraard veel geringer dan wanneer hij een duur boek zou verkopen, en het schijnt dat veel boekhandelaren daarom grote bezwaren hebben teggen de verkoop van die „pulp" zoals zij het noemen. Maar in Londen alleen al zijn er nu reeds vijf winkels die niet anders dan paperbacks verkopen, en die er dus blijkbaar met winst van kunnen bestaan. Volgens de „echte", nette boekhandelaren zijn deze vijf winkels eigenlijk geen boekhandels: men zou ze hoogstens automaten kunnen noemen, zo zeggen deze boekhandelaren, want het publiek dat er komt, kan niet rekenen op behoorlijk advies van personen die iets van boeken afweten. Men koopt er „pulp" zoals men bij de kruidenier grutten koopt.

Dit verwijt is niet helemaal juist. Het is wel juist dat klanten met smaak erop uit zijn het begeerde boek te kopen tegen lage prijs omdat zij zich een hogere prijs niet kunnen permitteren, en dat zij precies weten wat zij willen hebben en daarom geen advies nodig hebben. Maar de keuze in deze nieuwe boekwinkels met uitsluitend paperbacks is nu al zo groot, dat men wel degelijk goede raad nodig zou kunnen hebben van de bediende. Deze behoeft zo ontzettend veel niet te weten als zijn collega in een „echte" nette boekhandel, maar in zo'n „pulp-zaak" is dat ook niet nodig, want de paperbacks zijn voor het allergrootste deel toch al overbekende boeken — anders zouden zij niet in deze vorm op de markt zijn gebracht.

Een klacht die men van de „echte" boekhandelaren wel eens hoort, is, dat mensen zich in deze „echte" boekwinkels op hun gemak laten voorlichten door het deskundig personeel en een lijst van boeken opschrijven, waarna zij weglopen en bij de „pulpzaken" gaan kijken of die boeken niet als paperbacks te krijgen zijn. Misschien is dit wel eens voorgevallen, maar het is moeilijk te geloven dat zoiets regel zal gaan worden.

Uit het voorgaande kan men al opmaken dat er in de Britse boekenwereld al sinds jaren veel te doen is over de paperbacks, en dat het dan ook wel wat aanstellerig is van de „echte" uitgevers en boekhandelaren om net te doen alsof paperbacks niet bestaan, of dat men er zo min mogelijk notitie van moet nemen. Omgekeerd is het, alsof in de wereld van de paperbacks naar compensatie wordt gezocht voor een soort minderwaardigheidsgevoel.

Sir Allan Lane b.v. is sinds korte tijd begonnen met het uitgeven van speciaal voor zijn firma geschreven boeken door grote geleerden, en in zeldzame luxevorm, en dus ook tegen weer gepeperde prijzen. Volgens cynische mensen rekent deze knappe zakenman op de „snobbistische" aantrekkingskracht van die boeken, die typisch geschikt zijn om aan een ander te geven als een heel duur geschenk. Men moet dan ook beginnen met aan te nemen dat Sir Allan Lane er geen geld op wil verliezen, maar dit hele principe staat toch wel lijnrecht tegenover de basis voor de Penguin paperbacks.

Wat de paperbacks echter voor de zoveelste maal weer „in the news" heeft gebracht is het bericht dat een firma een uitvinding heeft gedaan om het iedereen mogelijk te maken thuis zelf zijn paperbacks te voorzien van een mooie band met stijve kaft door een eenvoudig apparaat. Dank zij de uitvinding van nieuwe droogplakstof is het nu, volgens de advertentie, mogelijk Uw paperback te voorzien van een luxeomslag voor een paar shilling per stuk, en voortaan zal het gesmade „pulp-artikel", waar iedereen totnogtoe de neus voor heeft opgehaald, onherkenbaar zijn getransformeerd in een „echt" boek na een paar handgrepen in het patent-kamer-boekbind-apparaat van deze ondernemende firma .... Het zou wel een merkwaardige kringloop zijn van de paperbacks, die zich eerst van de „echte" boekenwereld hebben afgescheiden om een triomfantelijke opmars tegen de hoogneuzige, stijfhandige uitgaven te ondernemen, en die eindigen met zich in het nagebootste harnas van erkende, conventionele deftigheid te vermommen. Elinor Glynn zou er om lachen....

C. J. van Sluys, Londen.

Hij had een prozaische, maar gelukkige gedachte

U houdt misschien niet van het instrument? Het is U te rumoerig en te zeer een symbool van de twintigste eeuw ? Het is waar, de saxofoon die meneer Sax heeft uitgedacht is jong. Hij werd ruim een eeuw geleden gecreëerd. Met het electronische orgel is hij een echt westerse uitvinding. De klarinet is zijn voorvader. Maar hij bezit zodanige eigen karaktertrekken dat hij een geval op zichzelf is. De saxofoon was er binnen uiterst korte tijd, direct uit het brein van één man, die voortborduurde op denkbeelden van zijn vader. Ch. J. Sax, instrumentbouwer te Brussel, huldigde twee inzichten.

Hij meende dat grotere toon - of vingergaten in een blaasinstrument een voller klank bewerkstelligden en het leek hem voorts goed om zijn zoon een groot technisch inzicht in instrumentbouw zowel als een vaardig bespelen van vele blaasinstrumenten bij te brengen. Gewapend met de kunst om wat het oor hoort om te zetten in practische toepassingen, toog de jonge Adolphe Sax, die geboren was te Dinant, op 6 November 1814, al gauw aan het vernieuwen van allerlei blaasinstrumenten, van bazuinen tot fluiten, zo trad hij in de voetsporen van zijn vader. Tachtig jaar oud, in 1894 stierf hij. Hij was toen leraar van de saxofoonklas van het Parijse conservatorium en leider van de toneelmuziek in de Opera. Daar volgde zijn zoon hem op.

Had niet een schilder, Gudin, hem op het juiste moment een twintig duizend francs gegeven, dan zouden wij de saxofoon niet kennen. De weinige aandeelhouders keerden zich n.l. tegen hem, in de strijd die concurrenten en conservatieve musici hem aandeden.

Spectaculaire wedstrijden en eindeloze processen over patentrechten en plagiaat leidden er toe, dat Sax zijn instrument kon fabriceren. Een grote overwinning behaalde hij toen zijn belangrijkste schepping, de sax-ofoon, in de franse militaire orkesten werd opgenomen, al was dat vooralsnog van tijdelijke duur. De saxofoon leverde de homogene samenklank in een tot dusver fragiel geheel van blazers ongeveer zoals de strijkers doen in een simfonieorkest.

De vele afgunstigen lieten niet na om, waar mogelijk, te wijzen op voorlopers van de saxofoon. Nu wordt een uitvinding zelden éénmaal gedaan. Dikwijls hangt hij als het ware in de atmosfeer. Maar het is dan de taak van de geestelijke vader om de idee te materialiseren. Het werk van Sax heeft in overeenstemming hiermee bestaan uit de analyse van beginselen en vervolgens de synthese en vormgeving, tot zijn instrumenten klonken als een klok. Dit zei Berlioz letterlijk. De grote instrumentatiekundige, was de gangmaker voor de saxofoon, al dadelijk toen Sax ermee te voet van Brussel naar Parijs was gekomen. Critici noemden de nieuwe klank een zoete echo zowel als een verscheurend monster. Berlioz zag er een gulden middenkleur in tussen koper- en houtblazers en roemde de ruime uitdrukkingsmogelijkheden.

De laatsten maakten de saxofoon populair in hartstochtelijke muziek als die van modern Amerika, of een Ravel in de Bolero, vooral effectvol zoals Ravel hem zelf dirigeerde (Poludor, 78 toeren).

De saxofoon is veel meer dan men gewoonlijk denkt Hij vormt de ruggegraat van menige orkestratie. Hij is zelfs een welluidend bestanddeel geworden van klassieke Chinese theaterensembles. Men hoort hem harmonisch verwerkt in Honegger's Jeanne d'Arc, bij Bizet en bij Milhaud. De saxofoon is een grondinstrument der moderne orkestratie. Hij mengt zich met andere klankkleuren op prachtige wijze. Omdat Sax een gehele serie van verschillend formaat ontwierp, ontstonden saxofoonensembles, zoals het saxofoonkwartet, waarvoor Perrault, Pierné en Francaix hebben geschreven. De serie saxofoons omvat de donkere bas tot de lichtste sopranino. Men ontmoet helaas al te vaak de alt - of tenoorsaxofoon als enfant terrible in handen van middelmatige instrumentalisten. Zij imiteren de groten onder de solo-saxofonisten in de amusementsmuziek, en doen met het instrument wat zij maar willen. Men mishandelt het uit slechte smaak en uit gemakzucht. Maar het is een moeilijk instrument, juist omdat het vrij eenvoudig te bespelen is. Men dien zich rekenschap te geven van de noblesse die er in gelegd dient te worden. Zo is de aard en het wezen van het instrument, dat in een geniale visie werd geschapen door een man, die in zijn jeugd op twee jarige leeftijd van drie verdiepingen langs de trap viel, een speld inslikte, aan een zijde verbrandde, zinkvitriool voor melk opdronk, door buskruit verbrandde met loodwit, koperoxyde en arsenicum vergiftigd raakte en bij vernisdamp in levensgevaarlijke vergetelheid zeilde. Er viel een steen op zijn hoofd en hij verdronk bijna in de draaikolk van een sluis. Toen vond hij de saxofoon uit, die hem aanvankelijk weinig geluk bracht, doch tenslotte de kansen deed keren.

Sax formuleerde een grondregel van de accoustiek der blaasinstrumenten. Hij zei dat de klankkleur niet afhankelijk is van het materiaal noch van de ni-

Sax

terlijke vorm, maar uitsluitend van de maatverhoudingen van de omsloten luchtkolom (en de gladheid van de binnenwand). Daarom is een fluit van ivoor of een saxofoon van plastic in klank evenwel waard als een van hout, metaal of hard karton. Dat is een prozaische maar gelukkige gedachte. Het is te danken aan dit soort heldere inzichten dat Sax de wereld kon verrijken met zijn instrument - technische verbeteringen in het algemeen en speciaal met sax-ofoon.

Bernard Yzerdraat

De Vrouw in de film

Er zijn maar heel weinig films, waarin geen vrouw voorkomt. Maar zelfs dit ontbreken van het vrouwelijke element is evenzeer een vorm van haar verschijnsel, als de talrijke vormen waaronder men haar ons de laatste vijftig jaren op het celluloid voorgehouden heeft. Om dit „voorhouden" gaat het meer dan over het wezen van de vrouw.

In de afgelopen halve eeuw zijn er lieden geweest die in hun „droomfabrieken" opzettelijk bepaalde soorten vrouwentypen creëerden, die als een sleutel pasten op de schatkist der verbeelding van het publiek. En die verbeelding hield nauw verband met het sociale beeld van de tijd. Zo rond 1910-1915 werd de vrouw in de film aangepast aan de z.g. Pollyana-philosofie, ontleend aan de tendenz van een bekende roman: rijkdom en overvloed garandeeren nog geen levensvreugd. Mary Pickford was het sprekende voorbeeld van de ideale Pollyana-vrouw. Zij won de genegenheid van de slovende middenstand door de oprechte geestdrift, waarmee zij deze wist uit te beelden. Haar charme maakte van haar vodden een koningskleed, de victoriaanse idealen lagen voor het opscheppen in haar grote, vragende ogen. Onafhankelijkheid, opschik en gekunsteldheid werden er van de vrouw nog niet verwacht.

Van deze verheerlijking van de gelukbrengende armoede, ging men over op een meer subtiele verguizing van de rijkdom, door hen, die er warmpjes bij zaten, uit te beelden als ontredderden, echtbrekers, rustloze zielen. In die dagen rees de ster van Theda Bara. Al liep het in de 40 films, die Theda Bara in drie jaar tijds maakte, en waarin zij onveranderd haar strikken voor de mannen spande, nooit goed met haar af, omdat het burgerlijk fatsoen nu eenmaal eiste dat het kwaad meteen gestraft werd, juffrouw Bara werd hét idool. Ze werd vergeleken met een slang; was het symbool van harteloosheid en berekende wellust; het gerucht ging, dat ze een heks was, maar dat voedde alleen maar de verbeelding van de millioenen, die haar aanblik ondergingen als een gloed, waaraan je je vingers zou branden als je ze er te dicht bij zou houden.

Bij de nadering van de eerste wereldoorlog begon de roem van Theda Bara te tanen. Maar met het door haar geintroduceerde snufje sensualiteit, later gecatalogiseerd als „sex appeal", bleef men zitten onder meer nobele vermommingen. De fatsoenscode, die achter de films over driehoeksverhoudingen uit die tijd te vinden was, in de weinig gemotiveerde oplossing, dat men kinderen, een band, moest hebben om rechtschapen te kunnen leven, legde van lieverlee het loodje. Wat in de praktijk niet meer op ging kon men het publiek op de film niet langer als een soort waarschuwing voor houden.

In het soort komedies, dat erop volgde was de vrouw in alleraardigste en o zo beschaafde familietaferelen niet meer dan een reclame voor het „every inch a lady". In die dagen poogde een heel volk zich een zekere levensstijl aan te meten, daarbij dapper geholpen door de film. Dat het een speciaal gewaardeerd mopje was, wanneer een vrouw tijdens een liefdesscene op het witte doek, door haar partner een mondvol poeder in het gezicht geblazen kreeg, zegt genoeg over deze „stijl".

Toen tijdens de eerste wereldoorlog de vrouwen een geheel andere positie in de maatschappij kregen door haar werkzaamheden in de industrie, was het vlug afgelopen met de z.g. seriefilms, die pas goed waren als de toeschouwers elkaar bont en blauw knepen van angst om de angsten die de schone heldin moest uitstaan en die de volgende week voortgezet werden. De kleurloosheid van het gestyleerde leven, het gebrek aan spanning zocht hierin een uitweg. De reële angsten van enkele jaren oorlogvoeren veranderden de publieke opinie ten opzichte van het massavermaak echter in een goedmoedig sarcasme. Met allerlei filmclichés werd een loopje genomen.... door de films zelf. Het critische oog van de bioscoopbezoeker begon allerlei z.g. fundamentele waarheden te doorzien. Met de sukkel van een vrouw, die zich de kaas van het brood had laten eten, had men geen medelijden meer. Wie had er in de oorlogsjaren medelijden met de vrouwen, die voor zichzelf moesten opkomen. Men moest er voor zorgen op zijn rivaal voor te blijven en niet bij de pakken neer zitten.

De tijd voor het rijpere type vrouw, wier diep-emotionele persoonlijkheid niet alleen hartstocht garandeerde, maar ook een geestelijke diepgang en een creatief vermogen, tot dan toe alleen aan de man toebedeeld was aangebroken. Norma Talmadge was er de bekendste van, de normaalste ook.

Haar opvolgsters waren stuk voor stuk aan de neurotische kant, bizar heette dat toen nog, van Gloria Swanson tot Pola Negri en Greta Garbo toe.

De jaren, dat het gangsterdom een verontrustend verschijnsel werd in Amerika en moord en roof, ook in de films, geen ruimte lieten voor gevoeligheden en

Vervolg op pagina 12.

Cultura voor de Jeugd

- Herinnering -

Moeder, weet je nog hoe vroeger,
Toen ik klein was, wij te zaam
Iedere nacht een liedje, moeder,
Zongen voor het open raam.

Moe gespeeld en moe gesprongen
Zat ik op Uw schoot en dacht
In mijn nachtgoed - kleine jongen -
Aan 't geheim der nacht.

Want als wij dan gingen zingen
't Oude, altijd eendre lied,
Hoe God alle, alle dingen,
Die wij doen, beziet

Hoe zijn eeuw'ge grote wondren
Steeds beschermend om ons zijn
- Nimmer zong je moeder, zonder 'n
Beven dat refrein -,

Dan zag ik de sterren flonkren
En de maan door wolken gaan,
De oude nacht met wijze, donkre
Ogen voor mij staan.

M. Nijhoff.

M. Nijhoff, één van onze grootste moderne dichters, is nog niet zo lang geleden plotseling gestorven. Vele van zijn gedichten kenmerken zich door een zeer eenvoudige, maar tegelijkertijd zeer bijzondere manier van zeggen. Bekend is van hem: Kinderkruistocht. Dat heb je wellicht wel eens ontmoet in een schoolbloemlezing. Deze „Herinnering" is zo simpel, dat we voor deze keer de toelichting aan jullie zelf overlaten.

Ch. W.

Tussen Fort St. James en Fort Norman

Rains, captain en commandant van het fort Norman in een uithoek van de Canadese staat Mackenzie, zit een beetje te suffen over een paar rapporten van zijn manschappen. De rook van zijn korte pijp sliert over het papier en trekt langzaam op naar de lamp. In het begin van de lange Canadese winter is slaperigheid een normaal verschijnsel. De mens is zo'n beetje een gewoontedier: als het donker is krijgt hij slaap en wanneer de zon voor enige maanden achter de horizon verdwenen is, dan lijkt het wel, of zelfs de mensen een winterslaap zouden kunnen beginnen tot de zon weer met zwakke schijn langs de horizon begint te dwalen. Na veertien dagen duisternis is men er weer aan gewend en heeft men zich verzoend met het feit dat men met donker in de kooi kruipt en dat het nog donker is, wanneer de trompet réveille blaast. Behalve zenuwachtige naturen, die wennen er nooit aan. Maar de regering weet wel, wie ze hier naar toe stuurt om, óók in de maanden als heel de wereld toegevroren en toegesneeuwd ligt, in het duister van de poolnacht te waken voor de belangen des lands.

Captain Rains wrijft langs zijn ogen en hij ondergaat even de behagelijkheid van de snorrende kachel; terwijl de sneeuw tegen de donkere ruiten zotselt. Hij rekt zich uit.

Maar midden in dat gebaar schieten zijn handen omlaag, wanneer de telefoon aan de wand schril begint te bellen. Met twee stappen is hij bij het toestel. Door de hoorn verneemt hij een dof suizen, wat bewijst, dat de sneeuw de kabels, die over het wijde, donkere land gespannen zijn, zwaar belast.

- Captain Rains van fort Norman, zegt hij, en hij herhaalt het nog eens met stemverheffing.

Van de andere kant van de draad hoort hij een onduidelijke stem, maar hij herkent gemakkelijk het geluid van zijn vriend Captain O'Hara.

- Hoe is het O'Hara?

O'Hara is de commandant van een kleine post - Fort St. James - een sympathieke Ier, die zich in de jaren van zijn werk bij de Canadese politie in de Noordelijke staten veel vrienden gemaakt heeft.

- Beroerd, Rains! We hebben een dokter nodig. Tim is ziek, hij heeft zware krampen in het onderlijf, we hebben van alles geprobeerd, maar het hielp niet.

Zijn stem is kalm, maar zelfs in de storende golven van het geluid kan Captain Rains de angst horen van de man. Hij bedenkt zich geen ogenblik.

- De dokter zal komen, direct.

- We zullen vuren aanleggen op de vier hoeken van het landingsterrein bij het fort, het landingsterrein is goed. Het is hier mooi weer, onbewolkte hemel.

Reins kijkt op zijn horloge.

- De dokter kan binnen het uur vertrekken. Reken er op, dat hij met vijf uur bij je is. Maak je niet al te ongerust, misschien is het met een poeiertje verholpen.

Als de telefoon aan de haak hangt, blijft Rains even staan. Met een poeiertje zal het wel niet te verhelpen zijn, hij weet wel beter: O'Hara belt niet

op als het niet erg is, arme kerel. Zijn dertienjarige Tim is alles wat hem gebleven is na de dood van zijn jonge vrouw. O'Hara had hem laten opvoeden in het Zuiden, totdat hij van school kwam. Bij wijze van uitzondering en omdat ze O,Hara zo waardeerde had de regering toestemming verleend, dat de fikse knaap de winter bij zijn vader moeht doorbrengen op het fort St. James. En nou dit!

Rains roept de wacht.

- Vraag dokter Martinot of hij hier kan komen en - hij denkt even na - Sergeant Vallet.

Hij loopt op en neer door het vertrek; alle slaap is verdwenen en, was het niet, dat het ging om de kleine Tim, dan zou hij blij geweest zijn, dat er iets te doen viel, iets bijzonders in de eentonige sleur der dagen.

Martinot en Vallet, Frans-Canadezen, zijn alle twee uitstekende kraehten op de post.

Vergeleken bij Fort St. James, denkt Rains, is Fort Norman een wereldstad; dáár is alles gebrekkig en primitief, het leven is er harder dan hier. Op Fort Norman is een vaste vliegtuigbasis, een behoorlijke radio-post, er is een klein hospitaal voor het garnizoen en voor de jagers, die in het seizoen hier op vossen en kleinere pelsdieren jagen. Het vormt een knooppunt in het uitgestrekte net van verbindingen in de Canadese poolstreek. Als dokter Martinot en de piloot Vallet binnenkomen, is de zaak waar het om gaat, spoedig uiteengezet. Deze mannen zijn kort van woorden en vrijwel iedere opdraeht is hier zwaar, zodat daarover niet gesproken hoeft te worden.

- Ik ken de route, zegt Vallet, het is tegen de zeshonderd kilometer aan; wanneer het daar niet sneeuwt, zal de landing geen moeilijkheden brengen. Ik kan grotendeels de Maekenzierivier volgen en daarop kan men in het begin van de winter wel koers houden.

- Ik zal me op alle mogelijkheden voorbereiden, zegt Martinot, en een zo volledig mogelijk instrumentarium meenemen.

Als de twee mannen salueren en het vertrek verlaten hebben, geeft Captain Rains zijn bevelen door de telefoon. Hij trekt zijn zware bontjekker aan en zet zijn muts op. Zelf zal hij het vertrek leiden. Een kwartier later is er volle bedrijvigheid in de hangar. Vallet en Martinot lopen er rond in zware vliegjassen. Meceano's vullen benzine en olie bij, de fourier brengt een kleine voorraad leeftoeht, die volgens reglement met ieder vliegtuig meegegeven moet worden. Om in noodlottige gevallen, waarmee verder niemand zijn gedaehten wenst te belasten, te voorzien in de behoeften der bemanning. Onder leiding van Martinot worden een paar zware koffers aehterin geplaatst. De beide mannen snoeren de riemen van hun vliegkappen vast en klimmen langs de vleugel van het vliegtuig in de eoekpit. Captain Rains drukt even de handen, die hem uit de cabine worden toegestoken: „Good luek, happy landing."

Dan, terwijl de deuren van de hangar nog worden diehtgehouden, laat Vallot zijn motor proefdraaien. Het is een oorverdovend geloei in de afgesloten ruimte. Op een wenk vanuit de eabine worden dan de grote deuren opengerold. Meteen dringt de sneeuwstorm de rangar binnen, maar de mansehappen zijn vol bedrijvigheid.

Zij trekken het vliegtuig, dat op zijn ski's vrij onbeholpen op de stenen staat, langzaam naar voren, terwijl de sehroef nu zwiepend, maar zonder eontact draait. De skivoeten gieren over de stenen, maar in de sneeuw gaat het vlotter. De startbaan in de sneeuw wordt altijd goed onderhouden, ze hoeft niet breed te zijn, want de wind waait hier steeds vrijwel uit dezelfde richting: noord-noord-west. Daar sehiet de eerste vuurpijl de lueht in om Vallet zijn oriëntatie te doen vinden. De mannen staan in de jagende sneeuw, maar de koude deert hen thans niet, ze hebben er allemaal al van gehoord, wat de dokter gaat doen en ze hebben allemaal in hun hart een goede wens voor de twee mannen die vertrekken gaan, de een een gelovig mens en de ander een bijgelovige. Weer giert een vuurpijl omhoog en dan laat Vallet de motor tegen de storm oprazen.

Wordt vervolgd

MUZIKAAL PRIJSRAADSEL

Daar er deze keer geen plaatsruimte gemist kan worden, bewaren we de volgende serie vragen voor het Augustusnummer. De inzenders moeten dus nog een maandje geduld hebben met de uitslag.

S.

OPLOSSING VAN JUNE

De oplossing van het vorige raadsel was: PYTHAGORAS.

Er waren maar weinig goede oplossers, daarom is er na loting slechts een prijs toegekend. De gelukkige is: Frank R.N. Finek, Santa Cruz 314.

Het boek wordt in de loop van de maand thuisbezorgd.

In verband met de drukke overgangs- en eindexamens zullen we deze keer het raadsel achterwege laten.

discussie, brachten de zeer weelderige, en besliste Mae West. Wat ze hebben wilde, nam ze! En de mannen gingen zonder vorm van pardon, „voor de bijl", zoals dat jaren lang de weerloze vrouwen waren gegaan.

De platina-blonde Jean Harlow was van een ander soort, maar van hetzelfde slag.

Hun verschijning op het witte doek bracht de vrouwen op het idee dat ze met zachtheid niet ver zouden komen als het om de bevrediging van hun innerlijke behoeften ging. Parallel hiermee loopt in die tijd het begin van de grote stakingen, waarin men ook inwilliging van zijn eisen wenste. Films met sociale strekking wezen de vrouwen erop dat ze „blij moesten zijn met het werk dat ze hadden", dat „hun baan de beste was" en hun werkgever een engel. Het huisgezin op de film werd in ere hersteld en de heldin was de zorgzame vrouw, die beter kon koken, voor de kinderen zorgen en naar haar man luisteren dan het luchthartige wezen, waarop haar man zijn zinnen had gezet.

De rustige zekerheid verkeerde al gauw in rebellie en excentriciteit. Man en vrouw sloegen elkaar, scholden, maakten het weer goed en werden in de chaotische wereld van die dagen als de ware gezonden van geest voorgesteld, die tenminste voor hun gevoelens durfden uitkomen. Uit die tijd, rond 1935 stamt de roem van o.a. Katherine Hepburn. En wat is er veranderd nu we haar wéér gezien hebben in haar laatste film: Summer madness? Hetzelfde zoeken naar een rechtvaardiging van gevoelens, waarmee ze geen raad weet, omdat de conventie haar verbiedt er aan tegemoet te komen, vinden we hier terug. Een steeds groeiende zelfstandigheid heeft een steeds groter wordende onvrede mee gebracht, lijkt het op het eerste gezicht, als we deze oude vrijster in Venetië krampachtig achter het geluk zien aanhollen. Maar schrijnend is pas de wijze waarop ze er afstand van doet. Niet het „hoe" en „waarom" doet er toe maar de wijze „waarop". En die heeft een waardigheid, die niet alleen sociaal bepaald is.

Na vijftig jaar op de film getoond te zijn als niet meer dan een element van de samenleving, is de vrouw langamerhand vrij komen te staan. En de samenleving, die voor haar van primair belang is, is nu die met zichzelf.

Miep Diekman.

Hebt U de advertentie op bladzijde 8 gelezen ?
Zeer belangrijk !!!

De wetenschappelijke staf van Amsterdam (Slot)

In de tien jaren van haar bestaan heeft deze organisatie, behalve „voor het bevorderen van het contact tussen de leden", zoals de statuten van elke vereniging dat dierbaar formuleren, zich voornamelijk bewogen op het arbeidsterrein van de orthodoxe vakvereniging: zij heeft dus gestreden voor verbetering van de lonen en van de rechtspositie der assistenten. Daar was alle aanleiding toe. Voor de oorlog, toen het aantal der assistenten nog gering was, verdienden afgestudeerde academici 75 guldens of minder per maand. Een niet gering aantal volontairde.

Sinds 1945 is daar, voornamelijk door de activiteit van de vereniging Wetenschappelijke Staf aanzienlijke verbetering in gekomen. Het aanvangssalaris van een pas afgestudeerde ligt thans iets boven de 4000 guldens per jaar en het hoogste salaris, dat van de wetenschappelijke hoofdambtenaar, bedraagt ruim 12.000 guldens per jaar. Onder deze schaal liggen de lonen van de student-assistenten (die hun candidaats-examen nog moeten doen) en van de candidaat-assistenten (die hun doctoraal-examen nog moeten doen).

De wetenschappelijke staf streeft naar een gelijkstelling van de assistentensalarissen voor afgestudeerde academici met de honorering van de leraren bij het middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs. Als dit doel bereikt is, kan een toestand ontstaan, zoals deze bijvoorbeeld ook in de Verenigde Staten bestaat, waarbij een academiscbe carrière na de studie tot de reële mogelijkheden kan worden gerekend, net zoals het leraarschap, een overheidsbetrekking of een positie in het bedrijfsleven.

Thans is het zo, dat het voor bepaalde vakken reeds zeer moeilijk is goede assistenten te krijgen. Dit geldt vooral voor de exacte vakken, omdat daar de overheid op het stuk van de honorering de ongelijke strijd met het particuliere bedrijfsleven moet voeren.

Als men bedenkt, dat voor het modern wetenschappelijk onderzoek een continue-samenwerking en afgestemd teamwerk steeds belangrijker worden, dan is het duidelijk dat de overheid door een redelijke beloning moet trachten de teams zo goed mogelijk bijeen te houden. Doet men dat niet, dan zal de concurrentie met het particuliere wetenschappelijk onderzoek onmogelijk volgehouden kunnen worden.

De wetenschappelijke staf heeft reeds bewezen onmisbaar te zijn bij de opleiding van de studenten en bij het verrichten van wetenschappelijk onderzoek.

L. van der Land.

Heet van de naald.

In 1888 componeerde Debussy een cantate voor soli, vrouwenkoor en orkest, op een gedicht van de schilder en dichter Dante Gabriele Rossetti. Met de uitvoering van dit werk: La Damoiselle élue - de Uitverkoren Jonkvrouw - werd de eerste grote triomf voor Debussy, een feit. De toehoorders waren volkomen in de ban van het etherisch, volkomen vreemd en nieuw geluid. In de „Echo de Paris' kon men lezen, dat La Damoiselle élue een „symphonische glasschildering van Fra Angelico Debussy" was.

Men neemt algemeen aan, dat Debussy met deze cantate een werk heeft geschreven, dat volkomen enig in zijn soort is. Nadien heeft de componist de paden van deze wonderbare tuin nooit meer bewandeld. In La Damoiselle élue heeft Debussy een volmaaktheid bereikt, die hij later niet meer wist te herhalen. Paul Douliez schets de muiek als „een middeleeuws visioen, een soort syllabische prosodie in een mystieke sfeer.

Van dit prachtige werk bestaan verschillende opnamen. Een der best geslaagde uitvoeringen is wel die van Carol Smith, de Radcliffe Choral Soc. en het Symphonie orkest van Boston, het geheel onder leiding van Charles Munch. Het bestelnummer van deze prachtige plaat is Victor LM 1907. Aan de andere kant hoort U Maria de los Angeles in Nuits d'Eté van Berlioz.

Een heerlijk plaatje om te bezitten is ook een door London uitgebrachte opname van enkele werkjes in de vroeg-klassieke stijl en de tijd onmiddellijk daarvoor. U hoort composities van Dittersdorf, Mozart, J. S. Bach en Haydn. Het strijkersgedeelte van het orkest speelt in deze werkjes de boofdrol en dat wordt uitstekend gdaan door het Deens Staatsorkest onder leiding van Woeldike. Dit is nu echt een plaatje om in de goede stemming te komen, als het toevallig regent op de dag, dat U van plan was uit te gaan. Bestelnummer London LL - 1308.

Tenslotte wil ik nog Uw aandacbt vragen voor de volgende opnamen. London bracht een brilliante uitvoering van Mozarts „Don Giovanni" door een keur van solisten en het Weens Philharmonisch Orkest o.l.v. Krips. Bestelnummer: London XLLA - 34 (set van 2 platen); Mercury maakte een opname

van Enesco's 3de Vioolsonate en de vioolsonate van Janacek, gespeeld door Druian en Simms. De samenwerking van beide solisten is volmaakt te noemen, alsook de opname door de technici. Bestelnummer Mercury MG - 70001; RCA-Victor bracht nog een opname van het prachtige vioolspel van Oistrakh, die begeleid door Yampolsky de 1ste vioolsonate van Prokofieff, de 3de vioolsonate van Leclair en de vioolsonate van Locatelli speelde. Ook hier weer prachtig samenspel, even prachtig gerealiseerd door Victor's geluidstechnici. Bestelnummer: Victor LM 1987.

S.

De wereld der stilte

Een Franse filmdocumentaire „De wereld der stilte" geheten, doet al Disney's fantasieën over Jules Verne's „20.000 Mijlen onder zee" verbleken. De werkelijkheid is namelijk vreemder, geheimzinniger en ook schoner dan alle verbeelding. Commandant J. Y. Cousteau, de Franse pionier van het diepzee-onderzoek en gezagvoerder van het onderzoekingsvaartuig „Calypso" heeft voor zijn film niet naar een scenario noch naar technische frucase hoeven zoeken, want op de bodem van de Middellandse Zee, de Rode Zee, de Indische Oceaan en de Perzische golf had hij al een verhaal gevonden, dat alle fantasie in grillige en adembenemende schoonheid overtreft. Cousteau en zijn ploeg diepzeeduikers troffen dertig tot vijf en zeventig meter beneden de zeespiegel ook natuurlijke decors aan, verrassender van kleur en vorm dan men in de filmfabrieken ooit heeft kunnen uitdenken. Men hoefde de camera maar te richten op een nooit eerder door mensenogen waargenomen realiteit, vol van een boeiend mysterie.

De filmers hebben niet naar volledigheid gestreeft, zoals dat heet, maar zo overvloedig is het materiaal, dat zij van de zeebodem hebben meegebracht dat men niet uitgekeken kan komen. „De wereld der stilte" is de meeslepende, felkleurige, poetische en aangrijpende reportage geworden van een ontdekkingsreis door de diepten der zee. Voor de eerste maal is de bioscoopbezoeker in staat een blik te slaan in de afgronden van de oceanen, die zich hebben geopend voor de speurzin van de mens. Misschien dat schipbreukelingen in hun laatste ogenblikken een glimp hebben opgevangen van deze vreemde fascinerende landschappen wanwaar zij nooit zijn teruggekeerd. Het is aan commandant Cousteau en zijn duikers voorbehouden gebleven de weg uit deze verzonken wereld terug te vinden en in beelden verslag te doen van hun ervaringen.

Het zijn de filmers zelf die hier de ontdekkingsreizigers van de diepten zijn geworden. Hoe overweldigend hun tochten daarheen zijn geweest realiseert men zich van het eerste ogenblik af, wanneer men hen met fakkels, die onder water blijven branden, in een stoet zien afdalen in de zich langzamerhand tot duisternis verdichtende schemering van de zeediepte. Men denkt dan niet meer aan mensen, maar aan bovenaardse wezens, die zich statig zwevend verplaatsen, in een glijvlucht afdalen naar een verborgen wereld, als aartsengelen op de jongste dag. En plotseling geeft in het scherpe licht van de schijnwerpers die de duikers meevoeren naar de zeebodem, de zee haar geheimen prijs.

Waar de schemering verjaagd wordt openbaart zich onverwacht en triomfantelijk een wereld van fantastische vormen, een surrealistisch brok schepping, voortgekomen uit de droom van een onuitputtelijk creatieve geest. Landschappen ontrollen zich, die in de heftigheid van hun kleurschakeringen nergens in de ons bekende wereld hun weerga vinden. Diep smaragd, fel geel, glanzend kobaltblauw, gloeiend

scharlaken en fonkelend robijnrood zijn de tinten, die de schijnwerpers onthullen in het halfduister der grote diepten. Het is een levende wereld, bevolkt door enorme scholen vissen en visjes, die als vogelzwermen heen en weer schieten, onvermoeibaar, snel en gracieus.

Nergens hebben de makers van de film het „verhaal" opgesmukt of aangedikt. De film is een objectief, wetenschappelijk verslag, dat door zijn onderwerp niet anders dan verbazingwekkend en overweldigend kan zijn. Men leeft van seconde tot seconde met deze zwerftocht door zeeën en oceanen mee, nu eens geïmponeerd door de fantastische acrobatiek van duizenden dolfijnen die sierlijk boven de golven uitspringen en onder de waterspiegel schieten, dan weer aangegrepen door het vraatzuchtig geweld waarmee een troep haaien een gewonde walvis bespringt en uiteenrijt. En welke een beklemmende atmosfeer hangt er niet rond het tafereel met het wrak van een tijdens de oorlog in de Indische Oceaan tot zinken gebracht Engels schip, dat de duikers van commandant Cousteau op dertig meter diepte terugvinden, reeds voor een deel bedekt met schelpkorsten.

Van de mensen, die eens op dit schip gevaren hebben en ermee tenonder gingen, is nergens een spoor meer te bekennen. Alleen het schip ligt er nog, half vergaan. Vissen zwemmen er in rond. Een duiker slaat met een stuk ijzer op de scheepsklok. Macaber klinkt de metalen stem nog eenmaal doordringend in de volstrekte stilte van het water, als voor een laatste scheepsappèl, waarvoor niemand zich meer meldt.

De film heeft echter ook haar humoristische trekken. Bijvoorbeeld wanneer zij de toeschouwers laat kennis maken met een grote Middellandse Zee-vis van 25 kilo, die vriendschap sloot met de duikers en hen zodanig met zijn sympathiebetuigingen vervolgde, dat zij af en toe genoodzaakt waren hem onder water in een kooi op te sluiten, daar hij hen anders voortdurend in de weg zwom. De episode van deze tamme reuzenvis, die kopjes geeft als een spinnende poes en blijkbaar in de duikers een nieuwe en aanverwante vissoort zag, heeft iets ontroerends, vermakelijks. Het is alsof de mens onder water iets heeft teruggevonden van het paradijs, dat hij op het land heeft verloren. Voor commandant Cousteau is „De wereld der stilte" slechts een begin geweest. Hij droomt al van nieuwe ontdekkingstochten, die hij met andere technische hulpmiddelen wil ondernemen in de diepe afgronden van de oceaan, waar geheimen worden bewaard, die nog door geen mensenoog zijn doorvorst.

„De wereld der stilte" heeft bij de eerste voortoningen in Parijs opzien gebaard en zal dit binnenkort weer doen, wanneer zij op het komende Internationale Filmfestival in Cannes haar officiële wereldpremière zal beleven.

B. J. Bertina.

Eten Buitenshuis in London

Als de Engelsman zijn vrouw een pleziertje wil doen dan neemt hij haar uit „for dinner and a show", d.w.z. dat hij haar een maaltijd buitenshuis aanbiedt en een bezoek aan de comedie. Het is maar zelden dat dit genoegen uitsluitend het eten betreft, want de Engelsen zijn al gauw tevreden met een bord roastbeef, Yorkshire pudding met „gooseberry-pie" toe, of — als het zomer is — Schotse zalm, gerookt, gestoomd, warm of koud met mayonaise. Dit uit-etengaan is alleen maar een aanleiding om het nuttige met het aangename te verenigen en daarbij interessante dingen te beleven.

Vroeger, vóór de oorlog, toen de theaters om 8 uur en later begonnen, kon men eerst rustig dineren. Maar tegenwoordig, als het doek al om 7 uur opgaat, eten de mensen liever een paar sandwiches vooraf en gaan dan dineren in een restaurant na de voorstelling. Een typisch Engelse gewoonte, die steeds veel critiek van de zijde van de toneelwereld ontlokt, is het rondbrengen van dienbladen met thee of koffie en versnaperingen in de pauzes. Vooral op het theeuur met de matinés maakt het publiek daarvan graag gebruik, want een middag uit zonder de Engelse „tea" zou voor de dames geen pretje zijn. Vaak is de pauze al afgelopen als de kopjes nog niet leeg zijn. Dan moeten de dienbladen terug naar de wachtende programma- verkoopsters aan het einde van de rijen stoelen in het duister. Al doet men dat nog zo voorzichting, kopjes en schoteltjes hebben de nare gewoonte toch altijd te rinkelen. Dit is natuurlijk hinderlijk voor de spelers op het toneel, maar in de zaal is men nu eenmaal uit om zich te amuseren en daarom let men niet zo gauw op deze traditionele storing.

Voor degenen die op zulk een avond niet op elke penny behoeven te letten, zijn er de nachtclubs, waarvan de meeste besloten zijn, hetgeen wil zeggen dat men er alleen toegang heeft op introductie van een lid, of als men zelf lid is. Daar krijgt men een enigszins verfijndere schotel opgediend met Franse inslag, omdat zulk een club de meest luxueuze gelegenheid in Londen is. Behalve de attractie van de

dansvloer, gaan velen daar naar toe om Londen's „Upper Ten" te ontmoeten. Prinses Margaret bijvoorbeeld houdt van een bezoek aan een nachtclub zoals de „400", na haar comedievoorstelling.

Als men eens een avond uit wil alleen om te dineren, dan valt de keuze toch meestal eerder op de plaats met een interessante omgeving en om het publiek, dan om het goede eten. De grote Londense hotels, zoals het Savoy, Derchester of Grosvenor House, waar beroemde filmsterren of figuren uit de sportwereld komen, zijn de meest uitverkoren gelegenheden.

Maar deze hotels zijn tevens het toneel van een heel ander soort diners. Liefdadigheids-instellingen in dit land hebben de gewoonte om eens per jaar een groot diner te geven, soms met dansen na, waarvan de entrée-kaartjes de fondsen moeten sterken. Leden van de koninklijke en aristocratische families staan plichtsgetrouw toe dat haar naam als beschermvrouwe bovenaan de lijst komt te staan (het zijn voornamelijk de dames die zich voor zulke avonden interesseren) om de geldigheid van het goede doel te bewijzen. Beroemdheden, zoals schrijvers, acteurs en actrices en filmsterren, vormen het comité, wier namen het uitgaande Londense publiek naar de dis moet lokken. Ook op deze avonden is het diner zelfs niet zo belangrijk als de toespraken en de mede-gasten, ofschoon het menu wel fijner is dan dat van het doorsnee Londense restaurant. De variatie ervan voor die gelegenheden is niet groot, zodat men van tevoren wel ongeveer kan verwachten wat men voorgezet zal krijgen.

Ditzelfde soort diner in Londen's grote hotels is één of twee maal in het jaar het hoogtepunt van het Engelse verenigingsleven. Het kan variëren van de Richmond Bowling Club tot aan de English Speaking Union, waar ambassadeurs, de eerste minister en andere hoge personages het woord krijgen. De voorzitter en zijn dame ontvangen dan de gasten in een anti-chambre waar de cocktails gebruikt worden, terwijl de ceremonie-meester de gasten daarna de zaal binnen leidt. Hij kondigt de speeches aan, vertelt wanneer de gasten mogen roken en op wie een dronk uitgebracht zal worden. Het beroep van ceremoniemeester in Londen is uniek. Er zijn er maar weinigen en zij zijn beroemd om hun goede stem, knap uiterlijk en hun manier van optreden. Zij zijn gekleed in rode rok, dikwijls voorzien van rijen medailles en staan steeds achter de stoel van de voorzitter.

De meer culturele verenigingen hebben ook deze gewoonte, haar leden op deze manier bij elkaar te brengen. Maar dan gebeurt het meestal voor de lunch. Het voordeel van deze tijd is, dat de mensen toch voor zaken in de stad zijn of voor hun werk en overdag toch die tijd vrij hebben. Het enige verschil is, dat de toespraken er niet worden gehouden om de mensen te amuseren, maar om te doceren of belangrijke mededelingen te doen. Dit betreft evengoed het damesverenigingsleven als dat van het gemengde. De omvang van een dergelijke lunch is enigszins te schatten als men zich een zaal indenkt met lange tafels waaraan 750 dames aanzitten zoals de jaarlijkse lunch van de International Business and Professional Women Association, waarop dit jaar b.v. Madame Pandit Nehroe, Ambassadrice van India aan het Engelse Hof, de dames toesprak over haar taak in het moderne leven.

De interne organisatie van een restaurant van deze omvang moet wel kloppen als een bus, want dezelfde avond kan zulk een zaal weer gereserveerd zijn voor een andere vereniging. Bovendien hebben zulke Londense restaurants nog verschillende verdiepingen waar het al even druk toegaat.

Deze-massa-maaltijden kan men ook buiten de besloten kring vinden. De bekende Engelse firma Lyons heeft drie „Corner Houses", elk „Corner House" is in verschillende verdiepingen verdeeld met verschillende soorten van zalen. De gasten kunnen kiezen uit een zaal waar men zichzelf bedient, of een andere die meer het karakter van een „tea room" heeft, of een zaal met bediening van kellners en met een strijkje. Deze „Corner Houses" zijn zo gewild omdat de dames er zonder herenbegeleiding kunnen komen.

Dit is trouwens ook het geval met de Lyons „tea shops", waarvan er in Londen alleen al 150 zijn. Meisjes die op kantoren of in winkels werken, maken daarvan geregeld gebruik. Deze restaurants heten „shops" (winkels), want men kan er ook brood, thee, cake en sausijsjes krijgen om mee te nemen. De meisjes die 's avonds haar eigen maaltijd moeten bereiden, kunnen dan tegelijk in het restaurant haar inkopen doen.

Een ander voordeel van de „Corner Houses" is, dat men er bijna altijd plaats kan krijgen, iets wat niet het geval is in de restaurants van de grote warenhuizen, die dag aan dag vol zijn met bezoeksters die er inkopen komen doen en daar haar vriendinnen ontmoeten.

Wordt vervolgd.